

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/107/2018
Identifikačné číslo spisu:	2107233572
Dátum vydania rozhodnutia:	26.11.2020
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:2107233572.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne J. J. W., trvale bytom v C., P. S. XXXX/XX, proti žalovaným 1/ F. A., trvale bytom v C., W. XXX/XX, t. č. Ú. N. M. C. Y. B. N. - E. a 2/ TRIER, s.r.o., so sídlom v Trnave, Mikovíniho 10, zastúpenej splnomocnenkyňou Prosman a Pavlovič advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Trnave, Hlavná 31, o určenie neplatnosti právnych úkonov, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 14C/155/2007, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 26. februára 2018 sp. zn. 23Co/6/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 26. februára 2018 sp. zn. 23Co/6/2017 v napadnutej časti potvrdzujúcej rozsudok Okresného súdu Trnava zo 6. apríla 2016 č. k. 14C/155/2007 - 360 čo do vyhovievania žalobe a v časti trov konania z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 6. apríla 2016 č. k. 14C/155/2007 - 360 zamietol žalobu v časti požiadaviek žalobkyne na určenie neplatnosti I. notárskej zápisnice z 10. októbra 2007 č. Nz 40440/2007, N 565/2007, NCRI 40148/2007, napísanej JUDr. Petrom Opatovským, notárom v Trnave (ďalej tiež len „notárska zápisnica“) o vyhlásení osôb povinných o uznaní dlhu a súhlase s exekúciou podľa § 41 ods. 2 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a vyhlásení o prijatí tohto záväzku osobou oprávnenou; II. vyhlásenia žalobkyne ako ručiteľa a povinnej osoby č. 2 o bezvýhradnom a neodvolateľnom súhlase v prípade nesplnenia svojho záväzku voči osobe oprávnenej s tým, aby sa notárska zápisnica stala vykonateľným titulom pre exekúciu podľa § 41 ods. 2 Exekučného poriadku na celý jej hnutelný a nehnuteľný majetok, uvedený vo vyhlásení príkladným výpočtom a to až do výšky nesplatennej časti dlhu s prípadným príslušenstvom; III. ručiteľského vyhlásenia žalobkyne z 10. októbra 2007, obsiahnutého v notárskej zápisnici, v ktorom prehlásila, že uspokojí pohľadávku oprávnenej ako veriteľa vo výške istiny 3.400.000 Sk, vyplývajúcu zo zmluvy o pôžičke z rovnakého dňa alebo nesplatený zostatok dlhu, ak takúto pohľadávku neuspokojí žalovaná 1/ ako povinná osoba č. 1 a IV. Zmluvy o pôžičke uzavretej 10. októbra 2007 na sumu pod III. zhora medzi veriteľom v osobe žalovanej 2/ a dlžníkom v osobe žalovanej 1/. V časti požiadaviek žalobkyne na určenie neplatnosti V. ručiteľského vyhlásenia žalobkyne z 10. októbra 2007 o tom, že uspokojí v plnom rozsahu záväzkov žalovanej 1/ v

sume 3.400.000 Sk (112.859,32 €) voči žalovanej 2/ (ďalej tiež len „ručiteľské vyhlásenie“), VI. dohody uzatvorenej rovnaký deň v notárskej zápisnici medzi žalobkyňou ako ručiteľom a povinnou osobou č. 2 a žalovanou 1/ ako dlžníkom a povinnou osobou č. 1, na základe ktorej ručiteľ výslovne prehlásil, že preberá na seba povinnosti dlžníka, vyplývajúce zo zmluvy o pôžičke v notárskej zápisnici voči žalovanej 2/ ako oprávnenej osobe a v ktorej sa zaviazal uspokojiť pohľadávku oprávnenej osoby, ak túto nesplní dlžník (ďalej tiež len „dohoda o prevzatí povinností dlžníčky“) a VII. vyhlásenia žalobkyne o uznaní svojho záväzku vyplývajúceho z ručiteľského vyhlásenia v sume 3.400.000 Sk čo do dôvodu i výšky (ďalej tiež len „uznanie dlhu“) potom žalobe vyhovel (čiže právne úkony uvedené zhora a aj v rozsudku súdu prvej inštancie pod rímskymi číslicami V. až VII. určil za neplatné) a napokon rozhodnutie o trovách konania vyhradil samostatnému uzneseniu, majúcemu sa vydať po právoplatnosti rozsudku vo veci samej.

2. Rozhodnutie vo veci samej odôvodnil právne ust. § 3 ods. 1, § 35 ods. 2, § 37 ods. 1, §§ 39, 39a, 40a, 49a a 488, § 531 ods. 1 až 3, §§ 546, 558 a 657 a § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“), § 3 ods. 3 a § 46 ods. 1 Notárskeho poriadku (zákona SNR č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti v znení neskorších zmien a doplnení) a § 80 písm. c/ a § 134 Občianskeho súdneho poriadku (zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. s. p.“), vecne potom záverom o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovaných určeníach tam, kde žalobu zamietol a naopak o existencii takého záujmu a tiež dôvodnosti požiadaviek uplatnených žalobou vo zvyšku (tu rozumej čiastkové výroky rozsudku vyhovujúce žalobe). V časti určenej neplatnosti ručiteľského vyhlásenia podľa neho dôvodom neplatnosti úkonu (pre rozpor so zákonom i dobrými mravmi) bolo preukázané urobenie žalobkyňou vyhlásenia (u notára spisujúceho notársku zápisnicu) ešte pred odovzdaním peňazí, predstavujúcich pôžičku, zástupcom žalovanej 2/ žalovanej 1/ a keďže u zmluvy o pôžičke ide o reálny a nie konsenzuálny kontrakt (pri ktorom zmluva o pôžičke vzniká až odovzdaním predmetu pôžičky a nie už dohodou zmluvných strán o podstatných náležitostiach zmluvy), ručiteľským vyhlásením mal byť zabezpečený v rozhodnom čase neexistujúci záväzok. Tento úkon navyše žalobkyňa urobila za stavu vedomosti žalovanej 1/ o neschopnosti pôžičku vrátiť a nedostatku jej úmyslu splniť dlh, za čo bola v trestnom konaní súdu prvej inštancie sp. zn. 2T/35/2009, zavŕšenom v konaní Krajského súdu v Trnave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) sp. zn. 6To/131/2010 uznaná vinnou z obzvlášť závažného zločinu podvodu. Pri dohode o prevzatí povinností dlžníčky šlo o bližšie nešpecifikovanú a neurčitú dohodu v rozpore s §§ 531 a 533 O. z., pretože nemohlo ísť o prevzatie dlhu (na ktoré by sa vyžadovala náhrada pôvodnej dlžníčky novou a o taký prípad pre podmienenie nástupu povinností žalobkyne nesplnením dlhu žalovanou 1/ nešlo) ani o úmysel žalobkyne pristúpiť do existujúceho záväzkového vzťahu medzi žalovanými v pozícii spoludlžníčky (keďže v takom prípade by mal byť právnym následkom dohody vznik solidarity dlžníkov, opäť vylučovaný povahou dojednávania, podmieňujúceho povinnosť žalobkyne nesplnením dlhu žalovanou 1/) a do tretice neobstála ani obrana žalovanej 2/, založená na potrebe posudzovania dohody o prevzatí povinností dlžníčky podľa § 256 O. s. p., resp. § 558 O. z. (v prvom prípade preto, že ide len o procesné ustanovenie, týkajúce sa sukcesie a samo žiaden prechod práv či povinností neumožňujúce, ale slúžiace len na vykonanie rozhodnutia voči inej osobe a/alebo v prospech inej osoby než tej, ktorá je uvedená v exekučnom titule; v druhom potom podobne ako u dohôd podľa §§ 531 a 533 O. z. pre obligatórnosť písomnej formy úkonu a tu navyše aj charakter uznania ako jednostranného vyhlásenia dlžníka adresovaného veriteľovi, z čoho však ničomu písomná dohoda v notárskej zápisnici nezodpovedala). Napokon u uznania dlhu ide o samostatný zabezpečovací inštitút, zakladajúci právnu domnienku existencie dlhu v čase jeho uznania (nie nový právny titul záväzku) a zlepšujúci pozíciu veriteľa (presunom dôkazného bremena na dlžníka), v tomto prípade však taký úkon musel zdieľať osud záväzku prevzatého ručiteľským vyhlásením, ktorý ale platne nevznikol a preto i tu bol namieste záver o absolútnej neplatnosti úkonu pre jeho rozpor so zákonom.

3. Odvolací súd na odvolania žalobkyne aj žalovanej 2/ (z ktorých inak v úvodnej časti rozsudku odvolacieho súdu bolo zmienené len odvolanie žalovanej 2/ - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolený súd“) rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 aj 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení zákona č. 87/2017 Z. z. a

dnes už i zákona č. 350/2018 Z. z., ďalej tiež len „C. s. p.“) potvrdil (ako celok, teda s evidentným vysporiadaním sa touto časťou rozsudku a inak aj odôvodnením s oboma odvolaniami) a vyslovil, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Nad rámec stotožnenia sa aj s dôvodmi uvedenými v potvrdzovanom rozsudku už na doplnenie prakticky len zdôraznil tie pasáže z argumentácie súdu prvej inštancie, ktoré považoval za kľúčové (či už na podporu rozhodnutia v časti zamietajúcej žalobu alebo naopak tam, kde žalobe bolo vyhovené).

4. Proti takémuto rozsudku podala dovolanie žalovaná 2/ (ďalej tiež „dovolateľka“). Dovolaním, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., navrhla zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie mu veci na ďalšie konanie (podľa obsahu dovolania, posudzovaného ako celok - navzdory formulácii dovolacieho návrhu a jednej zmienke v texte podania - len v časti, v ktorej súd prvej inštancie žalobe vyhovel a odvolací súd jeho rozsudok potvrdil). Za právne otázky dosiaľ neriešené dovolacím súdom a zároveň také, na ktorých riešení záviselo napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, považovala v prípade neplatnosti ručiteľského vyhlásenia otázku akceptovateľnosti urobenia ručiteľského vyhlásenia pred odovzdaním predmetu pôžičky dlžníkovi, avšak v rámci viacerých úkonov realizovaných na jednom mieste a v jednom čase (vykonaných súbežne), otázku možnosti zabezpečenia ručením aj budúcej pohľadávky (s poukazom na dovolaním uvádzané rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky a Krajského súdu v Ostrave) a otázku možnosti kvalifikácie neplatnosti ručiteľského vyhlásenia ako absolútnej pre rozpor s dobrými mravmi, ak dôvodom neplatnosti je uvedenie ručiteľa dlžníkom do omylu a u úkonu ručením zabezpečovaného (zmluvy o pôžičke) je konštatovaný len dôvod neplatnosti relatívnej (s možnosťou dovolania sa jej výlučne veriteľom). Namietala prílišným formalizmom oboch nižších súdov, ktorého dôsledkom je (pri dovedení ad absurdum) praktická nerealizovateľnosť žiadnej formy zabezpečenia splnenia záväzku zo zmluvy o pôžičke, tým, že okolnosť poskytnutia pôžičky (a teda aj vzniku zmluvy žalovaných) ostala nespornou (na čom nič nemenilo ani neskoršie spochybňovanie výšky poskytnutých peňažných prostriedkov žalobkyňou), ako aj pojatím všetkých žalobou spochybňovaných právnych úkonov do notárskej zápisnice (s očakávaním stranami, že notár bude garantom súladnosti úkonov zanášaných do notárskej zápisnice s právom); pri neplatnosti pre rozpor s dobrými mravmi potom poukazovala (opäť s odkazmi na viaceré najmä české rozhodnutia) na protirečivosť argumentácie najmä odvolacieho súdu.

5. U neplatnosti dohody o prevzatí povinností dlžníčky za nesprávne odvolacím súdom riešenú považovala otázku určitosti dohody aj jej akceptovateľnosti ako výrazu zmluvnej voľnosti účastníkov občianskoprávných vzťahov (hoc aj za použitia ustanovení o nepomenovaných zmluvách, analógii a odkladacej podmienke - v tejto súvislosti porovnaj §§ 36, 51 a 853 O. z.), majúci za to, že aj v tomto prípade odvolací súd (rovnako ako pred ním súd prvej inštancie) zameral svoju pozornosť príliš formalisticky na argumentáciu, prečo dohoda nezodpovedá zákonným požiadavkám na právne úkony uvádzané v rozsudkoch oboch nižších súdov, rovnako dôkladne a v rozpore s judikatúrou i právnou teóriou favorizujúcimi výklad v prospech platnosti právnych úkonov sa však už nezapodieval otázkou možnosti považovania dohody za iný platný právny úkon.

6. Napokon pri určenej neplatnosti uznania dlhu sa dovolateľka pridrжала argumentácie viažucej sa k otázke (ne)platnosti ručiteľského vyhlásenia a z dôvodu spochybnenia toho čiastkového záveru odvolacieho súdu, na ktorom tento založil aj potvrdenie rozsudku v časti neplatnosti uznania dlhu mala za to, že nemôže obstať ani výrok majúci takto podľa oboch nižších súdov povahu závislého.

7. Žalobkyňa navrhla dovolanie s poukazom na názor o jeho neprípustnosti odmietnuť a žalovaná 1/ dovolací návrh nepodala.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bolo (v napadnutej časti) vydané dovolaním napádané rozhodnutie (§ 424 C. s. p.) a to za splnenia podmienky jej reprezentácie v konaní i spisovania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 C. s. p. v spojení s príslušnými ustanoveniami zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v znení neskorších zmien a doplnení), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba (v dovolaním účinne

napadnutej časti) zrušiť.

9. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 C. s. p. alebo § 421 C. s. p. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 C. s. p.). V prípade dovolania prípustného podľa § 421 ods. 1 C. s. p. je dovolacím dôvodom nesprávne právne posúdenie veci (§ 432 ods. 1 C. s. p.) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C. s. p.).

10. V prejednávanej veci dovolateľka namietala existenciou dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. tvrdiac, že rozsudok odvolacieho súdu v časti potvrdzujúcej rozsudok súdu prvej inštancie v neprospech dovolateľky (tam, kde došlo k čiastočnému vyhoveniu žalobe) závisel od vyriešenia právnej otázky (presnejšie hneď viacerých takýchto otázok), ktorá (ktoré) v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola (neboli) vyriešená (vyriešené).

11. Dovolací súd konštatuje, že dovolateľka v tomto prípade odôvodnila dovolanie jedným z dvoch do úvahy prichádzajúcich dovolacích dôvodov, v takto zvolenom rámci argumentovala prípustnosťou dovolania pre existenciu jednej z celkom troch skutkových podstát, ktoré zákonodarcu urobil súčasťou právnej úpravy dovolaní podávaných z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (ktorými sú okrem tu tvrdeného stavu neriešenia nastolenej právnej otázky v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte stav odklonu odvolacieho súdu pri riešení rozhodnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu a stav pretrvávajúcej rozdielnosti rozhodovania odvolacieho súdu vo vzťahu k takejto otázke, v tejto súv. por. § 421 ods. 1 písm. a/ a c/ C. s. p.), spôsobom zodpovedajúcim úprave z § 432 ods. 2 C. s. p. vymedzila uplatnený dovolací dôvod a podarilo sa jej tiež sformulovať právne otázky, pri ktorých nevznikla pochybnosť, že sú otázkami právnymi, že na ich riešení zo strany oboch nižších súdov celkom konkrétnym (dovolateľkou však neprijímaným) spôsobom záviseli rozhodnutia oboch nižších súdov, ktoré by pri inom riešení (ponúkanom dovolaním) buď museli vyznieť celkom inak, alebo by si záujem prinajmenšom odvolacieho súdu podržať si názor o potrebe vyhovieť žalobe (v časti dotknutej dovolaním) vyžadoval podstatne precíznejšiu (a z hľadiska práva ucelenejšiu) argumentáciu.

12. Podľa § 2 ods. 3 O. z. (v znení platnom a účinnom 10. októbra 2007, teda v čase urobenia stranami sporu všetkých právnych úkonov, pojatých do notárskej zápisnice, pričom aj v nasledujúcich prípadoch citácií ustanovení O. z. v tomto uznesení najvyššieho súdu treba za rozhodné považovať práve takéto znenie O. z.) účastníci občianskoprávných vzťahov si môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchyľne od zákona, ak to zákon výslovne nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho nemožno odchýliť.

13. Podľa § 36 O. z. vznik, zmenu alebo zánik práva či povinnosti možno viazať na splnenie podmienky (odsek 1 veta prvá); podmienka je odkladacia, ak od jej splnenia závisí, či právne následky úkonu nastanú (odsek 2 veta prvá) a na splnenie podmienky sa neprihliada, ak jej splnenie spôsobí zámerne účastník, ktorý nemal právo tak urobiť a ktorému je jej splnenie na prospech (odsek 4).

14. Podľa § 40a prvých dvoch viet O. z. ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589, § 701 ods. 1 a § 741b ods. 2, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá. Neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil.

15. Podľa § 49a O. z. právny úkon je neplatný, ak ho konajúca osoba urobila v omyle vychádzajúcom zo skutočnosti, ktorá je pre jeho uskutočnenie rozhodujúca, a osoba, ktorej bol právny úkon určený, tento omyl vyvolala alebo o ňom musela vedieť. Právny úkon je takisto neplatný, ak omyl táto osoba vyvolala úmyselne. Omyl v pohnútke nerobí právny úkon neplatným.

16. Podľa § 51 O. z. účastníci môžu uzavrieť i takú zmluvu, ktorá nie je osobitne upravená; zmluva však nesmie odporovať obsahu alebo účelu tohto zákona.

17. Podľa § 122 O. z. lehota určená podľa dní začína sa dňom, ktorý nasleduje po udalosti, ktorá je rozhodujúca pre jej začiatok (odsek 1 veta prvá) a koniec lehoty určenej podľa týždňov, mesiacov alebo rokov pripadá na deň, ktorý sa pomenovaním alebo číslom zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa lehota začína (odsek 2 veta prvá).

18. Podľa § 489 O. z. záväzky vznikajú z právnych úkonov, najmä zo zmlúv, ako aj zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných skutočností uvedených v zákone.

19. Podľa § 491 O. z. záväzky vznikajú najmä zo zmlúv týmto zákonom výslovne upravených; môžu však vznikať aj z iných zmlúv v zákone neupravených (§ 51) a zo zmiešaných zmlúv obsahujúcich prvky rôznych zmlúv (odsek 1); na záväzky vznikajúce zo zmlúv v zákone neupravených treba použiť ustanovenia zákona, ktoré upravujú záväzky im najbližšie, pokiaľ samotná zmluva neurčuje inak (odsek 2); na záväzky zo zmiešanej zmluvy treba primerane použiť ustanovenia zákona upravujúce záväzky, ktoré sa zmluvou zakladajú, pokiaľ samotná zmluva neurčuje inak (odsek 3) a podľa § 492 O. z. ustanovenia o záväzkoch, ktoré vznikajú zo zmlúv, sa použijú primerane aj na záväzky vznikajúce na základe iných skutočností upravených v zákone, ak niet osobitnej úpravy.

20. Podľa § 546 O. z. dohodou účastníkov možno zabezpečiť pohľadávku ručením a ručenie vzniká písomným vyhlásením, ktorým ručiteľ berie na seba voči veriteľovi povinnosť, že pohľadávku uspokojí, ak ju neuspokojí dlžník; podľa § 552 O. z. pohľadávku možno zabezpečiť aj záložnou zmluvou a ako sa zabezpečuje pohľadávka zálohom veci alebo práva, je upravené v časti o vecných právach a podľa § 151c ods. 2 O. z. (ustanovenia zaradeného v druhej časti zákona nazvanej „Vecné práva“ a to konkrétne v jej tretej hlave, nazvanej „Práva k cudzím veciam“ pod marginálnou rubrikou „Záložné právo“) záložným právom možno zabezpečiť aj pohľadávku, ktorá vznikne v budúcnosti alebo ktorej vznik závisí od splnenia podmienky.

21. Podľa § 558 vety prvej O. z. (inak ustanovenia nazvaného „Uznanie dlhu“) ak niekto uzná písomne, že zaplatí svoj dlh určený čo do dôvodu aj výšky, predpokladá sa, že dlh v čase uznania trval.

22. Podľa § 572 ods. 1 O. z. (tu inak ustanovenia zaradeného medzi ďalšie upravujúce dohodu o náhrade pôvodného záväzku novým záväzkom, teda privatívnu nováciu) ručenie a záložné právo zabezpečujúce zaniknutý záväzok zabezpečujú aj záväzok, ktorý nahrádza pôvodný záväzok. Ak však ručiteľ alebo osoby, voči ktorým sa môžu uvedené práva uplatniť, neprejavia súhlas s tým, aby sa zabezpečil nový záväzok, trvá zabezpečenie len v rozsahu pôvodného záväzku a všetky námietky proti doterajšiemu záväzku zostávajú zachované.

23. Napokon podľa § 853 ods. 1 O. z. občianskoprávne vzťahy, pokiaľ nie sú osobitne upravené ani týmto ani iným zákonom, sa spravujú ustanoveniami tohto zákona, ktoré upravujú vzťahy obsahom aj účelom im najbližšie.

24. Pri vyjdení aj z obsahu práve odcitovaných ustanovení O. z. a relevantnej teórie k nim (v spojitosti s ustanoveniami použitými už nižšími súdmi) potom namiesto bolo vyvodenie nasledovných záverov.

Všeobecne :

25. Občianske právo (s ďalším adjektívom „hmotné“, ktorého základným a takpovediac ťažiskovým právnym predpisom je práve Občiansky zákonník) je v rámci tradičného delenia práva na súkromné a verejné považované za súčasť práva súkromného, ktoré je ovládané zásadou, podľa ktorej to, čo nie je výslovne zakázané, je dovolené. Vyjadrenie tejto zásady našlo zhodu okolností miesto v celkom rovnako číselne označenom ustanovení (nech aj v jednom prípade paragrafu a v druhom ústavného článku) O. z. i Ústavy Slovenskej republiky (v tejto súvislosti porovnaj najmä prvú časť čl. 2 ods. 3 ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov a jedného nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, znejúcu tak, že každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané) a

jeho logickým vyústením je možnosť účastníkov občianskoprávných vzťahov upraviť si svoje práva a povinnosti aj odchyľne od zákona, samozrejme pri rešpektovaní tej zákonnej požiadavky, že takéto odchylné dojednanie zákon výslovne nezakázal a zároveň tu nejde ani o záujem účastníkov na odchýlení sa od takej zákonnej úpravy, u ktorej z jej povahy vyplýva jej kogentný (kategorický a odchylné dohody nepripúšťajúci) charakter (akú povahu majú spravidla ustanovenia O. z. o požiadavkách na formu niektorých úkonov, ich náležitosti a pod.).

K ručiteľskému vyhláseniu :

26. Pri nižšími súdmi konštatovanej neplatnosti ručiteľského vyhlásenia žalobkyne a nesúhlase dovolateľky s takýmto záverom i argumentáciou použitou na jeho podporu ide o spor o vyriešenie otázky možnosti platného prevzatia ručiteľského záväzku, majúceho zabezpečiť takú pohľadávku, ktorá síce vznikne v rovnaký deň, v ktorý dôjde aj k ručiteľskému vyhláseniu, avšak (z pohľadu chronológie jednotlivých právnych úkonov) pred vznikom záväzku, ktorý má zabezpečiť. Podotázkami k takejto otázke, taktiež predostretými dovolaním v prejednávanej veci, sú potom a/ otázka významu poradia úkonov, o ktorých je reč (opäť sa žiada pripomenúť, že urobených v rámci jedného a toho istého dňa a dokonca - ako to vyplýva z nikým nespochybnených skutkových zistení súdu prvej inštalácie - s relatívne krátkym časovým odstupom na tom istom mieste a pri súhlase všetkých zúčastnených o urobení takých úkonov súčasťou notárskej zápisnice) a pre prípad odpovede o významnosti poradia b/ otázka možnosti zabezpečenia ručením i pohľadávky majúcej vzniknúť len v budúcnosti. Treťou v tejto časti položenou otázkou je potom otázka možnosti vyvodenia z jedného a toho istého dôvodu, ktorý je zákonom kvalifikovaný ako dôvod relatívnej neplatnosti právneho úkonu (s potrebou dovolania sa neplatnosti tým, kto je úkonom dotknutý) aj neplatnosti absolútnej (v tomto prípade s povinnosťou prihladnutia na ňu súdom z tzv. úradnej povinnosti).

27. Východiskom pre korektné (tu rozumej objektívne uspokojivé) zodpovedanie prvej z otázok zhora je to, že tzv. právnické počítanie času sa (prinajmenšom pokiaľ ide o oblasť práva súkromného) od bežného (prirodzeného) počítania líši tým, že za základnú a už ďalej nedeliteľnú časovú jednotku (mieru) považuje deň (tu porovnaj Občianske právo hmotné, Ján Lazar a kolektív, IURA Edition, Bratislava 2006, Tretie doplnené a prepracované vydanie, I. zväzok, str. 195). Pri takejto konštrukcii však u právnych úkonov urobených v jeden deň nemôže mať poradie, v akom došlo k ich urobeniu, žiaden právny význam (samozrejme pri vzájomnej previazanosti úkonov len za predpokladu ich platnosti a platného vzniku nimi zakladaných záväzkov), nakoľko z tohto uhla pohľadu rozhodujúcim by mohol byť len časový rozstup (medzi jednotlivými úkonmi) presahujúci vyššie definovanú základnú časovú jednotku.

28. Aj keby práve uvedené platiť nemalo, je tu úprava zabezpečovacieho inštitútu ručeniu najbližšieho (tu porovnaj úpravu z ustanovenia § 572 ods. 1 O. z. pod 22. zhora), teda záložného práva (v tomto prípade inak bez ohľadu na obligačnoprávny charakter ručenia a vecnoprávny charakter záložného práva ako jedného z vecných práv k cudzím veciam), ktorá pripúšťa platné zriadenie záložného práva aj za účelom zabezpečenia takej pohľadávky, ktorá v čase zriaďovania záložného práva ešte neexistuje a to buď preto, že je síce nepochybné, že vznikne, ale sa tak má stať až v budúcnosti, alebo dokonca vôbec nie je zrejmé, či vznikne, keď vznik pohľadávky je tu závislý na splnení podmienky (z povahy veci odkladacej, nakoľko rozvázovacie podmienky slúžia len na zmeny alebo zánik práv už vzniknutých). Ak úprava žiadneho z inštitútov zabezpečenia záväzkov v rámci piateho oddielu prvej hlavy ôsmej časti O. z. (§§ 544 až 558 O. z.) bližšie vymedzenie pohľadávok súčich na zabezpečenie nerieši, resp. v niektorých prípadoch ani nehovorí o pohľadávke, ale o jej významovom protiklade v podobe povinnosti či dlhu, musí byť logicky vylúčené aj naplnenie zákonnej požiadavky na výslovný zákaz odchyľnej úpravy (tu rozumej na zákaz zabezpečenia ručením pohľadávky majúcej vzniknúť až potom, čo dôjde k dohode o takejto forme zabezpečenia a k samotnému vyhláseniu ručiteľa, predpokladanému ustanovením § 546 O. z.). To všetko platí za stavu, ak nielen väčšia podrobnosť a prepracovanosť úpravy záložného práva, ale tiež jeho už vyššie spomínané najväčšie priblíženie (spomedzi zabezpečovacích prostriedkov) ručeniu, možnosť zabezpečenia ním aj záväzku ešte len majúceho vzniknúť (teda v čase zriaďovania zabezpečenia neexistujúceho) a (v neposlednom rade) i koncept občianskeho práva ako časti práva súkromného sú tu

už od čias tej zmeny O. z., ktorá doň priniesla (o. i. a navzdory existencii neskorších partiálnych zmien v úprave) aj základ dnešnej úpravy vecných i záväzkových práv (v tejto súvislosti porovnaj predovšetkým čl. I body 4, 65 a 109 v spojení s čl. III zákona č. 509/1991 Zb., ktorým sa mení, dopĺňa a upravuje Občiansky zákonník a v ich rámci okrem ustanovení už citovaných vyššie tiež pôvodný § 151b ods. 5 O. z. v znení účinnom od 1. januára 1992, podľa ktorého záložné právo možno zriadiť aj na zabezpečenie záväzku, ktorý vznikne v budúcnosti alebo ktorého vznik závisí od splnenia podmienky).

29. Oboje už uvedené v predchádzajúcich dvoch odsekoch musí mať za následok neudržateľnosť právneho názoru o neplatnosti ručiteľského vyhlásenia pre rozpor so zákonom (§ 39 O. z.) aj nebyť nutnosti stotožnenia sa tiež s tou dovolacou námietkou žalovanej 2/, že žiaden z nižších súdov neposkytol (v rámci odôvodňovania jedným aj druhým rozhodnutia v neprospech neskoršej dovolateľky) uspokojivú odpoveď, ako (a či vôbec nejako) by v prípadoch druhovo totožných s tým v prejednávanej veci mohol veriteľ docieľiť zabezpečenie svojej pohľadávky ako bez rizika neskoršieho namietania neplatnosti úkonu, ktorým sa zabezpečenie zriadi, tak aj bez týmto účastníkom subjektívne zjavne ešte intenzívnejšie vnímaného rizika v podobe vydania sa ním dlžníkovi po reálnom odovzdaní peňazí bez aspoň nejakej formy zabezpečenia návratnosti dlhu napospas (čím treba rozumieť rozumnú odpoveď na evidentne sa ponúkajúcu otázku, akými právnymi prostriedkami by bolo možné po odovzdaní peňazí reprezentujúcich pôžičku dlžníkovi vplývať na takúto osobu aj ručiteľa, aby v takomto čase zabezpečili splnenie záväzku na vrátenie pôžičky).

30. Aj názor o absolútnej neplatnosti ručiteľského vyhlásenia pre dopustenie sa dlžníckou (žalovanou 1/) na ručiteľke (žalobkyni) podvodu, posúdené ako rozpor s dobrými mravmi, bol výsledkom prinajmenšom neúplného právneho posúdenia veci, keď opomínal, že podvodné počínanie osoby primárne povolanej k splneniu dlhu voči veriteľke (žalovanej 2/), za ktoré bola dlžníčka tiež uznaná vinnou a odsúdená v trestnom konaní, vykazovalo znaky uvedenia ručiteľky aj veriteľky do omylu, ten však podľa platnej úpravy je len dôvodom relatívnej neplatnosti právneho úkonu, podmienenej dvomi skutočnosťami, z ktorých tou prvou je urobenie úkonu konajúcou osobou v omyle vychádzajúcim zo skutočnosti, ktorá je pre jeho uskutočnenie rozhodujúca a druhou vyvolanie omylu (úmyselne alebo aj len z neobstaranosti) osobou, ktorej bol právny úkon určený či prinajmenšom uzrokovanie s existenciou omylu na strane tejto osoby. Pretože ale u ručiteľského vyhlásenia žalobkyne by šlo usudzovať nanajvýš na splnenie prvého z práve uvedených predpokladov neplatnosti úkonu pre omyl, mimo akúkoľvek pochybnosť tu ale nebol splnený predpoklad druhý (keď osobou, ktorej je ručiteľské vyhlásenie určené, nikdy nie je dlžník, ale veriteľ a pri konštrukcii skutkovej podstaty neplatnosti podľa § 49a O. z. by tak osobou uvádzajúcou žalobkyňou do omylu alebo s omylom uzrokovanou musela byť žalovaná 2/ a nie žalovaná 1/), právny význam by tu nemohlo mať (z pohľadu uvažovania o úspechu žaloby o neplatnosť ručiteľského vyhlásenia) ani zakotvenie (zákonom) možnosti dovolať sa neplatnosti úkonu podľa § 49a O. z. tým, kto je takýmto úkonom dotknutý (ktoré postavenie by pre nesporné možné ohrozenie majetku žalobkyne požiadavkami žalovanej 2/ voči nej, prislúchalo aj tejto strane sporu).

31. Za takejto situácie ale argumentácia najmä odvolacieho súdu bola vnútorne protirečivou a opäť nešlo inak, než súhlasiť s dovolateľkou, že neposkytla dostatočne zrozumiteľné zaujatie stanoviska k problému pomeru medzi uplatniteľnými dôvodmi relatívnej a absolútnej neplatnosti právnych úkonov, k súvisiacemu problému subjektov legitimovaných úspešne sa domôcť relatívnej neplatnosti právneho úkonu pre omyl a napokon (do tretice) aj k problému, či za dôvod neplatnosti právneho úkonu, predstavovaný rozporom úkonu s dobrými mravmi, možno považovať aj počínania kvalifikované v zákone (čo do právnych následkov) inak, alebo v takomto prípade (rozumej pri rozpore právneho úkonu s dobrými mravmi) naopak má ísť o tzv. zvyškovú skutkovú podstatu neplatnosti, dopadajúcu len na prípady zákonom inak neupravené.

32. I keď dovolací súd rozhodne nemieni bagatelizovať dôsledky počínania subjektu občianskoprávneho vzťahu, ktoré nielenže vykazujú znaky trestnej činnosti, ale už za takúto činnosť bolo aj označené na to povolanými orgánmi (dokonca aj právoplatným rozsudkom súdu v trestnom konaní, konštatujúcim však vznik škody na strane žalovanej 2/ a len hypoteticky - za použitia podmieňovacieho spôsobu - i u žalobkyne), jednotlivé obmedzenia zmluvnej voľnosti ustanovené Občianskym zákonníkom, ktoré sú z

povahy veci (súkromnoprávnej úpravy) výnimkami z pravidla (dovolenosti konaní), musia mať svoj zmysel a práve preto nemožno považovať za akceptovateľné, aby sa nesplnenie ustanovených predpokladov pre nástup niektorého zo zákonom definovaných inštitútov obchádzalo za pomoci takej interpretácie predpokladov pre nástup inštitútu iného, pri ktorej by sa úprava inštitútu s chýbajúcou podmienkou mohla javiť i nepotrebnou, neživotnou alebo aspoň samoučelnou. To je aj dôvod, pre ktorý i v tejto konkrétnej veci bolo treba podľa názoru dovolacieho súdu ísť takou cestou výkladu rozhodných ustanovení O. z., ktorá pojem „rozporu s dobrými mravmi“ naplní jeho skutočným a nepochybne tiež zákonodarcom zamýšľaným obsahom, pri ktorom za takto rozporné nepôjde označiť všetky právne úkony vrátane tých, ktoré už porušujú zákon alebo zákon obchádzajú, ale zo všetkých porušiteľných pravidiel vyberie len tie, ktoré svoj pôvod nemajú primárne v zákonoch ani iných súčastiach právneho poriadku, ale v tých kategóriách a normách morálky, svedomia, etiky, možbyť i biblického desatora a pod., u ktorých nedochádza k ich prekryvaniu s normami právnymi. Úvahy o opačnom výklade by pritom neviedli k ničomu inému než k tomu, žeby sa prakticky nepoužiteľným (obsoletným) stal i zvyšok úpravy z § 39 O. z. (obe ním normované skutkové podstaty neplatnosti okrem rozporu s dobrými mravmi).

K dohode o prevzatí povinností dlžníčky :

33. Pri závere o neplatnosti tohto právneho úkonu oba nižšie súdy zhodne konštatovali nenaplnenie zákonných predpokladov na to, aby dohodu, o ktorej je reč, šlo považovať za niektorý z právnych úkonov popísaných v argumentácii či už súdu prvej inštancie alebo odvolacieho súdu. Stalo sa tak však - ako to i tu dôvodne namietala dovolateľka - za cenu (nerozhodno či vedomého alebo nevedomého) opomenutia najmä odvolacieho súdu (povinného vysporiadať sa tiež s argumentáciou žalovanej 2/, de facto zopakovanou i v dovolaní) zaoberať sa popri tom, čím dohoda v podobe dojednanej stranami sporu byť (a prečo) nemôže, tiež tým, či za použitia úpravy O. z. o podmienkach, analógii a nepomenovaných (resp. i zmiešaných) zmluvách nejde považovať za iný právny úkon a to taký, u ktorého by na rozpor so zákonom, jeho obchádzanie či rozpor s dobrými mravmi usúdiť nešlo (pričom dovolaním sa tu doslova ponúkala práve dohoda o ručení podľa § 546 vety prvej O. z., čo do účinnosti viazaná na splnenie odkladacej podmienky podľa § 36 ods. 2 a 5 rovnakého zákona, spočívajúcej v poskytnutí veriteľkou dlžníčke pôžičky). Súčasťou takejto dostatočne analytickej argumentácie rozhodnutia, aspirujúceho na stotožnenie sa i dovolacieho súdu s ním by pritom v prípade podržania si odvolacím súdom názoru o neplatnosti dohody malo byť aj dostatočne konkrétne, zrozumiteľné a objektívne uspokojivé vysvetlenie toho, do stretu s akým výslovným zákonným zákazom alebo kategorickým ustanovením zákona dohoda prišla a prečo takýto stret je namieste považovať už za taký, ktorý je za hranicou tolerovateľného. K tomu ale nedošlo.

34. V tomto prípade síce nejde poprieť, že nedostatky v argumentácii odvolacieho súdu mali len čiastočne povahu nesprávneho (nedostatočne úplného) právneho posúdenia a sčasti vykazovali už prvky arbitrárnosti (teda tzv. zmätočnej vady podľa § 420 písm. f/ C. s. p., ktorá dovolaním výslovne namietaná nebola), takéto prelnutie sa oboch zákonom ustanovených dovolacích dôvodov však v prípadoch obdobných tomu v prejednávanej veci nejde vylúčiť a preto z jeho existencie ani nejde vyvodzovať názor o neprípustnosti (a nedôvodnosti) dovolania, založeného iba na jednom dovolacom dôvode, zvlášť ak k podaniu dovolania v prejednávanej veci prišlo ešte pred vojením do známosti faktu prekonania skoršieho rozhodnutia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu (ďalej tiež len „veľký senát“), ustaľujúceho nemožnosť kumulácie dovolacích dôvodov a dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 420 aj § 421 C. s. p. novším rozhodnutím veľkého senátu, takúto kumuláciu naopak pripúšťajúcim (v tejto súvislosti pre prípad záujmu porovnaj tiež uznesenia veľkého senátu z 19. apríla 2017 sp. zn. 1 VCdo 2/2017 a z 21. marca 2018 sp. zn. 1 VCdo 1/2018).

K uznaniu dlhu :

35. V prípade tejto časti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu možnosť konštatovania správnosti právneho posúdenia veci závisela od možnosti prijatia (dovolacím súdom) záveru o závislosti úkonu považovaného oboma nižšími súdmi za neplatný od existencie záväzku vyplývajúceho z ručiteľského

vyhlásenia aj ďalšieho (predbežného) záveru o neexistencii takého (skoršieho) záväzku. Ani jeden z takýchto záverov ale za správny považovať nešlo, a to záver o neexistencii záväzku z ručiteľského vyhlásenia najmä z dôvodov priblížených pod 27. a 28. zhora a záver o závislosti uznania od existencie skoršieho záväzku preto, že záväzok ručiteľa plniť v prípade neplnenia dlžníka nie je vlastným dlhom ručiteľa (tu žalobkyne), ale dlhom cudzím (dlžníkovým) a medzi základné pojmové atribúty uznania dlhu patrí to, že ide o jednostranný právny úkon dlžníka (nie ručiteľa) o tom, že zaplatí svoj dlh (opäť rozumej nie dlh niekoho iného). Tu ale už sama neudržateľnosť záveru o neexistencii záväzku vyplývajúceho z ručiteľského vyhlásenia spôsobovala, že za výsledok vadného právneho posúdenia veci bolo nutné považovať aj rozhodnutie vyhovujúce žalobe v časti neplatnosti uznania dlhu.

36. Odpovede na tie z otázok položených dovolaním, ktorých riešenie odvolacím súdom v rozpore s uvedeným vyššie predurčilo aj osud napadnutého rozsudku, preto možno sformulovať a zhrnúť tak, že I. pri uzavretí zmluvy o pôžičke a dojednaní jej zabezpečenia ručením v jeden deň, na jednom mieste a pri tom istom rokovaní nemožno zo samotnej okolnosti urobenia ručiteľského vyhlásenia pred odovzdaním peňazí vyvodit' jeho neplatnosť; II. žiadna zákonná úprava nevyklučuje zabezpečenie ručením aj pohľadávky, ktorá vznikne až v budúcnosti, alebo ktorej vznik je viazaný na splnenie podmienky; III. zákonom ustanovený dôvod relatívnej neplatnosti právneho úkonu nemôže byť súčasne aj dôvodom neplatnosti absolútnej a IV. dôvodom neplatnosti právneho úkonu pre rozpor s dobrými mravmi môže byť len porušenie pravidiel, ktoré nemajú svoj pôvod (primárne) v zákonoch ani iných súčiastiach právneho poriadku, ale v tých kategóriách a normách morálky, svedomia, etiky, možbyť i biblického desatora a pod., u ktorých nedochádza k ich prekrytiu s normami právnymi.

37. Dovolanie žalovanej 2/ za takejto situácie bolo (z povahy veci len v časti, v ktorej už súd prvej inštancie žalobe vyhovel a odvolací súd takýto jeho rozsudok potvrdil) nielen procesne prípustné (§ 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.), ale tiež dôvodné (§ 432 C. s. p.), keďže v ňom dovolateľka opodstatnene namietala, že rozsudok odvolacieho súdu, ktorým došlo (aj v dovolaní napadnutej časti) k potvrdeniu rozsudku súdu prvej inštancie, závisel od vyriešenia takých právnych otázok, ktoré v doterajšej rozhodovacej praxi odvolacieho súdu neboli riešené a ktoré odvolací súd vyriešil nesprávne (resp. spôsob riešenia takýchto otázok odvolacím súdom treba považovať prinajmenšom za predčasný a nie celkom uspokojivo odôvodnený).

38. Pre úplnosť pritom odvolací súd považuje za vhodné uviesť, že dostatočnú pozornosť nižšie súdy nevenovali ani argumentácii na podporu existencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovaných určeníach, neberúc pritom do úvahy, že sa tu nežiadalo určenie existencie či neexistencie práva alebo právneho vzťahu, ale len určenie neplatnosti právnych úkonov (majúcich zásadne len povahu právnych skutočností).

39. Ak je dovolanie dôvodné, odvolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 C. s. p.). Ak odvolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 C. s. p.). Najvyšší súd preto v súlade s týmito ustanoveniami zrušil iba rozsudok odvolacieho súdu (majúc za to, že náprava zrušením len jeho je v tomto spore trvajúcim už pomerne dlhý čas postačujúca a aj čo najviac rešpektujúca zásadu procesnej ekonomiky, tu porovnaj tiež čl. 17 Základných princípov C. s. p.) a to v časti veci samej vyznievajúcej v neprospech žalovanej 2/ a touto napadnutej (pričom vo zvyšku tejto strane sporu chýbalo subjektívne oprávnenie na dovolanie), ako aj v časti trov konania (odvolacieho), majúcej povahu rozhodnutia závislého na čo i len čiastočne napadnutom rozhodnutí vo veci (§ 439 písm. a/ C. s. p.) a vec mu v rozsahu takéhoto zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

40. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.